

Kommunstyrelseförvaltningen

Anneli Kuusisto
anneli.kuusisto@harnosand.se

Näringsdepartementet
Marija Milivojevic

Sammanställning av regional dialog Härnösand – Food Systems Summit 2021

På uppdrag av Näringsdepartementet var Härnösands kommun värd för en av de svenska två regionala dialogerna och denna genomfördes digitalt den 26 mars kl.09:30-12:00.

Inför dialogen hade deltagarna fått information om Svenska FAO-kommitténs skrift *Hållbara livsmedelssystem – kunskap, innovation och samarbete* i syfte att få en fördjupad kunskap om livsmedelssystem och få ta del av exempel från olika delar av det svenska systemet.

Värdkommunen genom Andreas Sjölander, Kommunstyrelsens ordförande i Härnösand och Sara Nylund, vice ordförande Västernorrlands regionstyrelse hälsade inledningsvis deltagarna välkomna till dialogen.

Statssekreterare Per Callenberg berättade därefter om regeringens arbete med toppmötet om livsmedelssystem.

Under ledning av moderator Filip Lundin från Macklean Strategiutveckling fick deltagarna sedan inspireras och diskutera hållbara livsmedelssystem utifrån ett regionalt/lokalt perspektiv. Detta efter presentation av intressant forskning och två regionala exempel på företagare som är föregångare inom hållbar livsmedelsproduktion. Inspiratörer och talare var Pernilla Johnsson SLU kring livsmedelssystemets transformation och Mattias Gemborg Peckas Naturodlingar/Peckas solutions Härnösand Västernorrland och Torgny Widholm Trägsta Mjölkgård, Hallen i Jämtland.

Under dialogen där de medverkande (82 totalt) delades in i 6 grupper, diskuterades utifrån tre frågeställningar en visionsmening per grupp med stöd av samtalsledare. Samtliga grupper som bjudits in var representerade, med övervikt på offentlig verksamhet samt stödjande organisationer. Representation fanns även enligt uppdraget från den samiska befolkningen ut ett ursprungsbefolkningsperspektiv.

De valda och till viss del ihop slagna och omskrivna visionsmeningarna utifrån den nationella dialogens visionsmeningar var:

1. Kunskaps och innovationssystemet bidrar till ökad och mer effektiv produktion samt mer hållbar distribution av livsmedel.

2. Konsumenterna har ett högt förtroende för livsmedlen som erbjuds och kan lätt göra medvetna, hållbara och hälsosamma val till ett rimligt pris.
3. Utformningen av nationella och regionala regler och villkor samt finansierings- och stödsystem bidrar till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion.
4. Robusta regionala livsmedelssystem kan förse befolkningen med livsmedel, skapa hög lönsamhet för producenterna och hantera klimatförändringarnas effekter.
5. Handels- och restaurangled säljer till övervägande del hållbar och hälsosam mat till konsumenterna och minska eller återvinner matsvinn genom cirkulära tillvägagångssätt.
6. Livsmedelsproducenter får rimligt betalt och har goda förutsättningar att producera och ha god avsättning för hållbar och hälsosam mat.

En återrapportering från varje grupp gjordes och mötet avslutades med att Marija Milivojevic, Regeringskansliet beskrev vägen framåt och ansvarig från Härnösands kommun Anneli Kuusisto tackade alla deltagare för stort och viktigt engagemang och att samtliga deltagare kommer få ta del av dialogens sammanställning.

Information lämnades även till deltagarna att ytterligare synpunkter kan sändas till n.fssdialog@regeringskansliet.se

Samt att man kan följa dialogarbetet på följande länkar:

[Food Systems Summit Dialogues | United Nations](#)

[Food Systems Summit – Toppmöte för hållbara livsmedelssystem - Regeringen.se](#)

[Food Systems Summit | United Nations](#)

Sammanfattning för varje visionsmening och frågeställning följer nedan:

Grupp 1. Kunskaps och innovationssystemet bidrar till ökad och mer effektiv produktion samt mer hållbar distribution av livsmedel.

1. *Vad krävs för att visionen ska uppnås regionalt?*
 - Kunskapsdelning och lärande högst på agendan.
 - Lokala nätverk av verksamma.
 - Mer resilienta system som gynnar små producenter som kan producera och leverera högkvalitativ mat till ”byn”.
 - Delar inte visionen riktigt, lösningen är inte att öka industrialiseringen. Lokala nätverk och samverkan – samförsörjning på lokal nivå.

- Vanligt att sättas i motsatsförhållande mot livsmedelsindustri storskaligt – olyckligt om det blir motsatsförhållande, när de kan komplettera varandra.
 - Nyttänkande och samarbeten, mod att prova nytt.
 - Utvecklad produktion kräver innovativa lösningar med hänsyn tagen till dagens miljömål, hållbarhet i sin bredaste form.
 - Tidig utbildning i förskola/skola.
 - Dataplattformar för producenterna att dela information, kunskap och forskning.
 - Samarbete och vilja att dela med sig.
 - Dialog med samtliga politiska nivåer.
 - Grundutmaning är att få till att producenter i Sverige kan producera på samma villkor.
 - Politisk mod, vilja och styrning.
 - Samverkan och transparens.
 - Kapital
 - Struktur och kontinuitet.
 - Hantera utmaning i logistik och transport.
 - Helhet i strukturer för innovation och kommersialisering.
 - Stötta de som vågar och är dragare så att fler kommer efter.
 - Det offentliga har en väldigt viktig roll för att jobba för att koppla samman innovationer och kommersialisering.
2. *Vilka är de viktigast stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?*
- Dialog mellan producenter, konsumenter, politik.
 - Samarbete
 - Forskning och utbildning.
 - Nätverksträffar med kunskapsutbyte mellan producenter/tjänstepersoner/politik. Skapa sammankopplingar på olika nivåer för kunskap och resurser
 - Skapa långsiktighet i ett system med hög förändringshastighet, se till att det finns pengar för utvecklingen. (Nationellt)
 - Skapa långsiktiga förutsättningar för investeringar.
 - Skapa bra forum för aktörer att träffas och prata.

- Säkra tydligt ledarskap med fast förankrat mål, i en strukturerad process. Handlingsplan med uppdrag, grupperingar som konstruktivt skapar handlingskraft.
- Med smart specialisering strategin som bas, utveckla regional samverkan/struktur mellan offentlig/innovationssystem/näringsliv/forskningsaktörer mfl.
- Vi behöver höja självförsörjningsgraden. Öka medvetenheten om vad som ingår i ett robust samhälle och minska importberoendet.
- Nya arbetssätt med ny teknik kräver utveckling och forskning och bredare kompetens. Samarbete i nya konstellationer, t.ex. AI, spetskompetens i teknik, gamification, odling, hållbarhet m.fl. För att attrahera forskning, kapital och stärka konkurrenskraften.

3. *Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås? Vad behöver göras?*

- Regionen/politik/tjänstepersoner
- Kommuner/politik/tjänstepersoner
- Myndigheter
- Producenter, organisationer.
- Byalag/bygdebolag
- Alla aktörer som är verksamma i frågan i regionen.
- Regionala, kommunala omställningsplaner utifrån aktuella nulägesanalyser. Diskutera förhållningssätt och gör riskplanering utifrån komplexa situationer.
- Offentliga aktörer är stora kunder, gå före och visa väg.

Grupp 2. Konsumenterna har ett högt förtroende för livsmedlen som erbjuds och kan lätt göra medvetna, hållbara och hälsosamma val till ett rimligt pris.

1. *Vad krävs för att visionen ska uppnås regionalt?*

- Bred samverkan mellan olika aktörer och tydlig plan för genomförande.
- Att hållbara och hälsosamma livsmedel finns tillgängliga via vanliga butiker.
- Att vi alla som arbetar i livsmedelskedjan bidrar utifrån våra olika roller.
- Använda den offentliga maten som ett verktyg för hållbarare konsumtion, och stimulans för hållbarare (lokal) produktion.

Handeln har makt genom sina inköp och vilka och hur varor presenteras.

- Konsumentmedvetenhet.

2. *Vilka är de viktigaste stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?*

- Folkbildning är svårt och ger liten effekt när det gäller att ändra beteenden, behövs många andra verktyg för att ändra konsumtion, t.ex. att det offentliga tar på sig en del av ansvaret, nudging och inspiratörer exempelvis.
- Arbeta aktivt och konkret gemensamt med inställningen att alla små steg är viktiga: offentlig upphandling, kommunikation kring lokal mat, stöd för innovation osv.
- Ta avstamp i den regionala livsmedelsstrategin som snart antas och har jobbat fram brett.
- Lyfta fram goda exempel.
- Det offentliga kan skapa förutsättningar att man får sådan volym i produktionen att man kan hålla nere priset för mindre aktörer och privata konsumenter.
- Fortsätta skapa forum för dialoger, lokalt och regionalt.

3. *Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås? Vad behöver göras?*

- Alla aktörer behöver bidra med sin del. Från lokalt, regionalt till nationellt. Se svar ovan.

Grupp 3. Utformningen av nationella och regionala regler och villkor samt finansierings- och stödsystem bidrar till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion.

1. *Vad krävs för att visionen ska uppnås regionalt?*

- Regelverket måste fungera för framtidens livsmedelsindustri. Myndigheterna hänger inte med i utvecklingen utan baserar regelverk och beslut på hur produktionen såg ut för 30-40 år sedan. Här är det viktigt att vi kan erbjuda gemensamma kommunikations- och utbildningsinsatser för att bygga kunskap.
- Regelverket måste ta hänsyn till regionala förutsättningar. Idag kan nationella regler omöjliggöra verksamheter i regioner vars förutsättningar skiljer sig från Sverige i övrigt.

Yrkesfisket är exempel på en verksamhet som knappast kan bedrivas kommersiellt i våra regioner då förutsättningarna inte går ihop med det nationella regelverket.

- Det behöver komma en tydligare styrning och vägledning till våra nationella och regionala prövningsmyndigheter om näringens vikt och betydelse.
 - Vi måste skapa en samsyn mellan myndigheter och beslutsfattare angående vad *hållbarhet* är. Idag finns ingen konsensus, varken mellan eller inom organisationer, kring detta vilket gör att hållbarhetsperspektivet hanteras godtyckligt.
 - På framförallt EU-nivå behöver vi börja tänka livsmedelspolitik istället för jordbrukspolitik. Vi behöver ändra tankesätt och inse att livsmedelsproduktion är mer än bara jordbruk.
 - Det är viktigt att vi parallellt med att satsningar på foodtech och innovation också säkerställer att våra befintliga livsmedelsproducenter kan bedriva en ekonomisk bärkraftig verksamhet. Det behöver finnas en balans mellan ekonomi, teknik, miljö och sociala aspekter genom hela kedjan.
 - Vi måste öka kunskapen hos konsument - allmänheten - om vad svensk matproduktion är idag och i framtiden.
2. *Vilka är de viktigaste stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?*
- Vi måste sprida kunskap om vilka stöd som finns för livsmedelsproducenter. Det är svårt för små företag att hitta tid för att leta information och sätta sig in i detta.
 - Småskalighet och konsumentnära produktion måste främjas om hela landet ska kunna bli självförsörjande.
 - Viktigt att göra en ordentlig inventering av vilka regler/villkor som kan fungera hämmande för att kunna överblicka problematiken och kunna agera strategiskt.
3. *Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås? Vad behöver göras?*
- Regelverket är väldigt komplext och det mesta styrs på nationell, eller internationell, nivå. Därför är det svårt att

agera från regionalt håll. Det vi främst kan göra är att ”trycka på” uppåt för att frågorna ska prioriteras. Här bör vi kroka arm och agera gemensamt. Om vi är flera organisationer, offentliga som privata, från både Jämtland/Härjedalen och Västernorrland som utifrån en gemensam strategi framför samma budskap, har vi större möjligheter att få gehör.

Grupp 4. Robusta regionala livsmedelssystem kan förse befolkningen med livsmedel, skapa hög lönsamhet för producenterna och hantera klimatförändringarnas effekter.

1. Vad krävs för att visionen uppnås regionalt?

- Nationella och regionala utvecklingsstrategier som visar en tydlig bild över vad vi vill tillsammans med en gemensam vision
- Klusterutveckling och gemensam vision
- Tiden för entreprenören är viktig och för samverkan och kunskapsdelning runt exempelvis testbäddar behöver entreprenören stöd
- Stora aktörer i branschen behöver gå före och visa vägen - och skapa balans mellan stora och mindre aktörer
- Det krävs flera lösningsalternativ och lika mycket stöd - för små som stora
- Entreprenörer behöver stöd och bra förutsättningar för att vara en del i lösningen
- Kunskapshöjande insatser och stöd
- Mobilisering av samverkansplattformar
- Helhetsbild över nuläget och förutsättningar i Region - Vad har vi redan idag i regionen behöver vara välkänt hos många
- Offentliga aktörer kan skapa större efterfrågan på innovativa lösningar

2. Vilka är de viktigaste stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?

- Upphandling offentlig sektor är en nyckelfaktor
- Våga utmana regler och villkor. Behöver även anpassas för att bidra i den väg vi behöver gå.
- Handel utan mellanhänder - den lokala kraften är viktig - exempel REKO-ringarna
- Tillgänglighet och synlighet av ”mer hållbara produkter” i butik – hur når vi det?

- Kreativa och tillgängliga stödfunktioner
- Kompetensförsörjning
- Skalbarhet är väldigt viktigt i produktionssystemet
- Digitalisering

3. Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås? Vad behöver göras?

- Offentliga aktörer
- Utbildningsaktörer
- Forskning och utveckling – vissa delar kan kräva detta. Har med klusterutvecklingen att göra. Även med koppling till branschöverskridande samverkansformer.
- Aktörer i stödsystemet.

Grupp 5. Handels- och restaurangled säljer till övervägande del hållbar och hälsosam mat till konsumenterna och minskar eller återvinner matsvinn genom cirkulära tillvägagångssätt.

1. Vad krävs för att visionen uppnås regionalt?

- Öka medvetenheten
- Nyttja lokal kompetens för att minska matsvinn genom att ta tillvara traditionella kunskaper från matproduktion och hushåll, det skapar dessutom engagemang.
- Identifiera behov av kunskap/information i t ex. restaurangled /intervjuer. Öka kunskap i handels och restaurangled.
- Få olika aktörer att samverka i cirkulära processer, t ex butik-restaurang-konsument//skola.
- Efterfrågan från konsumenter måste öka, kampanjer etc. kan öka kännedom.
- Behövs nationell/internationell styrning för minskat svinn (stimulera innovativa sätt att minska svinn).
- Det behövs ökad regional produktion och förädling mm.
- Vilja, nytänkande, mod och möjlighet att ”vinna” på det – tjäna pengar eller goodwill för företag.
- Matcha butikskedjor med teknikleverantörer som Peckas solutions.
- Få fastighetsägare med butiker, restauranger att utveckla hållbara lösningar som en del av konceptet.
- Restauranger behöver ta större ansvar att servera hållbara produkter, lokala produkter, svenska produkter – kan behöva jobba med efterfrågeledet – skriva ut ursprung i menyer t ex.

- Jobba med att ta tillvara svinn från restauranger – sälja gårdagens tex. Restauranger som specialiserar sig på att ta varfa på svinmat och göra nya produkter. Restaurangsvinn till djurfoder etc.
- Bygga nätverk och relationer mellan producenter/leverantörer och restauranger. Hjälpa till med logistiklösningar för små restauranger.
- Distributionsnät för lokalproducenter för att nå regionalt och hållbart.
- Även möjliga återtag för återbruk/återvinning.
- Sälja varor med utgången datum till billigare pris.
- Samla in matsvinn och använd t ex. insektsodling.
- Få konsumenter att välja hälsosamma och hållbar mat före ”fast food” som ofta är billigare och lättillgängligt.
- Bättre exponering i butik av hälsosam mat.
- Stimulera genom offentliga upphandlingar och övriga kunders krav på det visionen ska bidra till.

2. Vilka är de viktigaste stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?

- Skapa acceleratorer och annat för att utveckla hållbara livsmedelssystem.
- Implementera verktyg som Kharma för matsvinn.
- Ändra regler och villkor som hämmar utvecklingen.
- Skapa ett Foodora för landsbygden för att öka hemleveranser av lokal mat från lanthandlare mfl.

3. Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås? Vad behöver göras?

- Det finns utredningar/forskning för att undersöka om hur det funkar att vara konsument i Västernorrland. Mer forskning i denna form.
- Kan inte alltid finnas flera lösningar utan istället EN tydlig lösning som gör de enkelt för konsument och producent.
- Viktigt att många olika och flera för att skapa innovation, testa prova, flexibilitet.
- Hitta distributionslösningar, möjligheter offentliga kök.
- Logistiklösningar är det viktiga, titta särskilt på transportfrågor i båda led, lokala uppsamlingsställen och nya idéer.
- Offentliga behöver vara särskilt drivande i norra Sverige i och med långa avstånd.

- Norrländskt samarbete.

Grupp 6. Livsmedelsproducenter får rimligt betalt och har goda förutsättningar att producera och ha god avsättning för hållbar och hälsosam mat.

1. Vad krävs för att visionen uppnås regionalt?

- Öka lönsamhet
- Minska sårbarhet och öka resiliens
- Regionala anpassningar
- Göra det enklare för bonden att sälja sin mat själv utan kontrollsysteem emellan
- Stärka det småskaliga värdet utifrån hållbarhets- och hälsosynpunkt
- Stärka småföretagare att producera växtbaserade grödor då efterfrågan ökat i humankonsumtion
- Öka biodiversitet för all lokal mat men också för hela systemet – ex. biodiversitet i skog som är hem för många djur
- Uppmuntra och öka ung arbetskraft
- Inkludera alla delar i kedjan från jord till bord
- Förbättra samsyn, ex. hur vi tolkar växthusodling
- Ta ett bredare grepp om livsmedelssystemstrategi
- Minska gap mellan lantbrukare och myndigheter i att förstå nya koncept av jordbruk och regional nivå

2. Vilka är de viktigaste stegen som behöver tas regionalt för att uppnå visionen?

- Identifiera hinder till omställning på lantbruksnivå: bl.a. barriärer med administration, kultur, tradition och system som driver volym över diversifiering (utöver ekonomiska hinder)
- Diversifiera lantbruk
- Hitta system för hur vi ska vara på hela gården
- Regelverk om antibiotikaanvändning genom samarbete på EU-nivå
- Lära av goda exempel, lyfta blicken och ta del av andra kulturer och odlingssätt, viktigt med bred förankring i samhället med många aktörer. Målkonflikter ska inte bara ses som ett problem utan är viktiga för att starta diskussion och ge olika synpunkter
- Arbeta i kluster
- Sprida kunskap i samhället om värdet av lokalproducerat

- Ta hänsyn till socioekonomiska faktorer och påverka prissättningen för lokalproducerat, bara en särskild grupp som har råd med lokal mat
- Uppmuntra olika utvinningsområden för samma råvara och utveckla tekniska lösningar för detta
- Bygga för framtiden och dimensionera utbildningar om odling och livsmedelssystem
- Integrera olika strategier från olika dimensioner, en annan integration av olika politikområden: sociala aspekter, folkhälsa – lyfta som ett helt system och inte bara som jordbruk.

3. *Vilka regionala aktörer behöver agera för att visionen ska uppnås?*

Vad behöver göras?

- Företag och branschorganisationer
- Kommuner/politik/tjänstepersoner
- Regionen/politik/tjänstepersoner
- Myndigheter och offentlig sektor
- Politiska styrmedel och nya strategier från nationella nivå är avgörande för att regionala och lokala nivå ska få stöd och kunna utvecklas
- Stärka stödsystem och tillsynssystem som ska stimulera jordbruk – inte bara den stora odlingen utan även småskaligt lokalt lantbruk

Sammanställt 2021-04-20

Anneli Kuusisto, Härnösands kommun